ПРОФСПІЛКА
ПРАЦІВНИКІВ ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Одеська обласна організація

Інформаційний бюлетень

№ 24

травень 2022 р.

Всі види додаткових відпусток на дітей 2022

Додаткові відпустки на дітей 2022

Додаткова відпустка на дітей належить до категорії соціальних, а не щорічних відпусток і надається на підставі ст. 19 Закону «Про відпустки» від 15.11.1996 № 504 (далі — Закон про відпустки). Однак скористатися нею можна щорічно, хоча вона й має низку нюансів, які відрізняють її від звичайних щорічних відпусток.

Хто має право на додаткову відпустку на дітей

Право на додаткову відпустку працівникам, які мають дітей або повнолітню дитину — особу з інвалідністю з дитинства підгрупи А І групи (далі — відпустка на дітей), мають:

1) один із батьків:

- який має двох або більше дітей віком до 15 років; рік, у якому дитина досягає 16 років, право на додаткову відпустку втрачається;
- який має дитину з інвалідністю;
- повнолітньої особи з інвалідністю з дитинства підгрупи А І групи;
- який усиновив дитину;

2) одинока мати;

3) батько, який виховує без матері (зокрема, якщо мати тривалий час перебуває в лікувальному закладі) :

Дитину;

- особу з інвалідністю з дитинства підгрупи А І групи;

4) особа, яка взяла під опіку:

дитину;

особу з інвалідністю з дитинства підгрупи А І групи;

5) піклувальник;

6) один із прийомних батьків;

7) один із батьків-вихователів.

Увага, з 09.05.2021 сталося дві зміни:

- надали рівні права у відношенні додаткової відпустки на дітей батькові. Ввели формулювання, що відпустка надається **«одному з батьків».** Це значить, що у таку відпустку може піти не мати, а батько. Однак, якщо йде батько, то мати втрачає у цей рік право на неї;
- отримувач відпустки не обов'язково тепер має працювати. Так з ч. 1 ст. 19 прибрали формулювання «Жінці, яка працює…». Виходить, що тепер право на відпустку з'являється у жінки, яка знаходиться у декретній відпустці по догляду за дитиною по досягненню нею 3 років або ж узагалі не працює. Навіть якщо вона жодного дня у такому році не працювала. Або ж вона може передати дане право своєму чоловікові.

Усі ці зміни пов'язані з набуттям чинності Закону від 15.04.2021 № 1401, який оновив ст. 19 Закону про відпустки. Зверніть увагу, що у даних нормах

мова йде не про чоловіка і дружину, а про мати й батька, тобто батьки не обов'язково мають перебувати у шлюбі.

Підстави:

статті 182-1 та 186-1 КЗпП ,

стаття 19 Закону України «Про відпустки» від 15.11.1996 № 504/96-ВР (далі — Закон про відпустки).

Цей вид відпустки також мають право отримати й працівники, що працюють **за сумісництвом** як внутрішнім, так і зовнішнім (на кожному підприємстві, за кожним трудовим договором).

Відпуску на дітей може отримати і працівник, що працює на умовах неповного робочого часу.

Додаткова соціальна відпустка на дітей має такі особливості:

- якщо вона не використана, то право на неї зберігається. Відпустку також можна й переносити. Наприклад, якщо працівниця не користувалася нею у 2021 році, а у червні 2022 року вирішила нею скористатися, то вже має право на 20 календарних днів відпустки (2 роки×10);
- грошова компенсація відпустки нараховується тільки у разі звільнення (відповідно до ст. 24 Закону України «Про відпустки»). Наприклад, якщо працівниця не користувалася такою відпусткою 2019-2020 роки й звільняється у червні 2022 року, то може отримати компенсацію за 30 календарних днів. Або ж піти спочатку у відпустку на ці дні, а вже потім звільнитися. Можливість заміни додаткової відпустки на дітей грошовою компенсацією в разі, якщо працівник продовжує працювати на підприємстві, чинним законодавством **не передбачена..**
- працівник щороку має право на відпустку на дітей за основним місцем роботи та за кожним трудовим договором за сумісництвом (лист Мінсоцполітики від 05.08.2016 № 438/13/116-16, від 26.06.2019 № 751/0/204-19; лист Мінекономіки від 27.08.2021 № 4712-06/42842-07); мають також право на звичайну щорічну відпустку до настання 6 місяців роботи (ч. 7 ст. 10 Закону про відпустки). Через це вони практично одразу можуть піти у відпустку на 34 календарних дні (24 дні — щорічна та 10 днів — на дитину).
- відпустка нараховується за тими ж правилами, що і щорічна, тобто з використанням Порядку обчислення середньої заробітної плати, постанова КМУ від 08.02.1995 № 100; не пізніше ніж за 3 дні до її початку (ч. 1 ст. 21 Закону про відпустки);
- період часу, за який надається відпустка, — календарний рік, а не робочий рік. Це відрізняє її від щорічних відпусток. Право на таку відпустку повної тривалості у такому разі виникає незалежно від відпрацьованого часу, з першого відпрацьованого робочого дня та щоразу накопичується з 1 січня;
- святкові і неробочі дні у тривалості відпустки не рахуються у тривалості, а також і не оплачуються. Тут усе, як і у щорічних відпусток;
- відпустка на частини не ділиться, тобто одразу надаються усі днів. Виняток — особи, які мають одразу дві причини на надання такої відпустки. Тоді

вони можуть її поділити на 10 + 7 (лист Мінсоцполітики від 12.05.2015 № 256/13/116-15);
- з «дитячої» відпустки не можна відкликати, так як усі ситуації відкликання описані у ч. 3 ст. 12 Закону про відпустки і вони стосуються щорічної відпустка, а дана відпустка не є щорічною;
- не можна зарахувати «дитячу» відпустку у тривалість щорічної основної чи додаткової. Це самостійна відпустка, яка не зменшує щорічну.

Увага: відпустку на дітей від щорічної відпустки відрізняє термін, за який вона настає — календарний рік, а не робочий.

Коли надається додаткова відпустка на дітей під час воєнного стану, то врахувати слід таке:
- право на відпустку на об'єктах критичної інфраструктури. В останньому випадку роботодавець має право позбавляти працівників усіх видів відпусток і додаткова відпустка на дітей тут не виняток (ч. 2 ст. 12 Закону «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» від 15.03.2022 № 2136, далі — Закону № 2136);
- як і при розрахунку відпускних по щорічній відпустці, по дитячій теж треба віднімати святково-неробочі дні. І теж під час воєнного стану слід урахувати, що святково-неробочих днів з 24 березня 2022 року немає (дата набуття чинності Закону № 2136). Наприклад 09 травня вважається звичайним днем (ч. 6 ст. 6 Закону № 2136).

Додаткова відпустка на дітей: умови надання

Існують такі умови, без виконання яких, права на відпустку немає:
- особа не отримувала таку відпустку протягом року за іншим місцем роботи. Через це новоприйняті працівниці навряд чи мають право на «дитячу» відпустку. Справа в тому, що якщо працівниця тільки влаштувалася на нове місце, перейшовши на нього з іншого місця роботи, то вона або отримувала «дитячу» відпустку там, або отримала грошову компенсацію. Отже, нею було використано право на цю відпустку і повторно не надається (лист Мінсоцполітики від 31.07.2014 р. № 292/13/133-14).

Якщо ж раптом сталося, що у відпустку така особа за попереднім місцем роботи не ходила — слід надати довідку з цього місця роботи;
- мати/батько — хто йде у відпустку, мають надати підтверджувальні документи. В першу чергу, копії свідоцтв про народження дітей. Одинока матір — документи, що доводять її статус (див. нижче). Однак зараз додалося ще й документальне підтвердження того, що другий з батьків не користувався такою відпусткою. Це пов'язано з уже згаданими вище змінами.

З приводу довідок про відсутність відпустки на дітей. Наприклад, це може бути довідка довільної форми з місця роботи, яку може надати або бухгалтерія, або кадрова служба. У крайньому разі це може бути заява самого

батька/матері, у якій повідомляється, що ця особа не користувалася додатковою соціальною відпусткою на дітей за ст. 19 Закону про відпустки. Такий варіант підходить для фізосіб-підприємців, які самі по собі не можуть піти у таку відпустку (виняток — ФОП ще й перебуває з кимось у трудових відносинах, що також буває).

Увага: зараз слід підтверджувати, що інший з батьків не користувався відпусткою на дітей й не отримував за неї компенсації.

Додаткова відпустка на дітей одинокій матері: як підтвердити статус

Додаткова відпустка на дітей одинокій матері надається незалежно від кількості дітей. Таке право надає навіть одна дитина з віком до 18 років (а не 15, як у і звичайній ситуації). Однак тут є декілька «але».

По-перше, «18 років» — це цифра не з Закону про відпустки, а Сімейного кодексу. Дитина набуває повноліття у 18 років. Однак за визначених причин (вийшла заміж і т.д.) дитина може набути повноліття раніше. Тоді відпустка одинокій матері уже не надається.

По-друге, головна проблема даної відпустки — це підтвердження статусу одинокої матері. За роз'ясненнями Мінсоцполітики даний статус існує у таких випадках:

- жінка не перебуває у шлюбі, а у свідоцтві про народження відсутній запис про батька дитини або запис про нього зроблений в установленому порядку за вказівкою матері;
- вдова;
- жінка, у тому числі розлучена, яка виховує дитину без батька. Умова – батько не проживає разом з дитиною та відсутні інші докази його участі у вихованні дитини;
- жінка, яка вийшла заміж не за батька дитини, але її дитину цей новий чоловік не усиновив. Батько ж дитини участі у її вихованні не бере.

Перші два випадки документально підвередити легко (свідоцтво про народження, свідоцтво про смерть чоловіка). А от у останніх двох випадках, коли треба доказ відсутності участі батька у вихованні дитини — складніше. Довідка від ЖЕК може підтвердити лише той факт, що дитина не живе з батьком. Однак це саме по собі не доводить того, що батько не бере участі у вихованні своєї дитини.

Представники Мінсоцполітики рекомендують ще отримати один з таких документів:

-ухвалу суду про розшук відповідача у справі за стягненням аліментів;
-рішення суду про позбавлення батьківських прав;
-рішення суду про відсутність участі батька у вихованні дитини;
-акт соціально-побутової комісії профспілки чи будь-якої іншої комісії підприємства;
-акт дослідження комітетом самоорганізації населення (простіше кажучи, — акт складений сусідами);

-довідка зі школи (дитячого садка), у якому значиться, що батько не бере участі у вихованні дитини, а саме: не спілкується з учителями, не забирає дитину додому, не бере участі в батьківських зборах тощо.

Увага: для статусу одинокої матері жінці треба надати документ, який доводить, що батько не бере участі у вихованні дитини. Вагомість доказу визначає сам роботодавець.

Якщо працівниця не може довести факт того, що батько не бере участі у вихованні дитини та дійсно займається вихованням дитини одна, то роботодавець має право відмовити їй у наданні додаткової соціальної відпустки як одинокій матері (лист Мінпраці від 14.04.2008 № 235/0/15-08/13). У тім, він має право й надати таку відпустку — достовірність і достатність доказів роботодавець визначає самостійно.

Крім того, згадані документи бажано б оновлювати щороку, так як сімейна ситуація у одинокої матері може й змінитися.

Детальні роз'яснення від представника Мінсоцполітики щодо ситуації з одинокою матір'ю можна знайти, наприклад, у листах від 30.05.2014 № 193/13/123-14, від 25.02.2015 № 76/13/116-15.

Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення рівних можливостей матері та батька у догляді за дитиною» від 15.04.2021 № 1401-IX, що діє з 09.05.2021, вніс зміни до ст. 19 Закону про відпустки.

Який документ для додаткової відпустки на дітей має надати працівниця, чоловік якої проходить військову службу за контрактом?

Оскільки відпустку на дітей надають одному з батьків, вони мають домовитися, хто з них скористається відпусткою. У такому разі, наприклад, мати дитини разом із заявою про відпустку та свідоцтвами про народження дітей надає документ, що батько дітей не скористався відпусткою на дітей за цей календарний рік, або не має на неї права.

Тривалість відпустки на дітей

Тривалість відпустки на дітей:
-за однією підставою — 10 к. д. якщо підстав дві або більше — 17 к. д.

Мінсоцполітики у листі від 14.04.2008 № 235/0/15-08/13 роз'яснює, що кожна підстава для надання відпустки за статтею 19 Закону про відпустки, — це окрема підстава. Такого висновку дійшли Мінпраці, Мін'юст і Головне науково-експертне управління Апарату Верховної Ради України за результатами правової експертизи.

Оформлення відпустки на дітей

Відпустка на дітей — соціальна, а не щорічна (п. 4 ч. 1 ст. 4 Закону про відпустки), хоча її надають щороку. Відпустку на дітей надають понад

щорічні відпустки, передбачені статтями 6, 7 і 8 Закону про відпустки, а також понад щорічні відпустки, встановлені іншими законами та нормативно-правовими актами.

Якщо відпустку на дітей запланували з конкретними датами у графіку відпусток, заяву писати не потрібно. Роботодавець лише повідомляє працівника про дату початку відпустки на дітей і видає наказ.

Поділ, перенесення і продовження відпустки на дітей

Законодавство дозволяє ділити на частини тільки щорічні відпустки (ст. 12 Закону про відпустки). Відпустка на дітей — соціальна (ст. 19 Закону про відпустки). На думку Мінсоцполітики, працівник, який має право на відпустку на дітей тривалістю 17 к. д., може поділити її на частини тільки так — 10 і 7 к. д. (лист від 12.05.2015 № 256/13/116-15). Однак, незрозуміло, за якою підставою надавати частину відпустки на 7 днів, а за якою — на 10.

Додаткова відпустка надається в будь-який час календарного року, незалежно від відпрацьованого часу та часу народження дитини, до чи після. Працівник також не втрачає право на неї в році смерті дитини або досягнення нею граничного віку для її надання. Якщо працівник не скористався правом на додаткову відпустку в поточному році, він має право взяти її в наступному. Строків давності за таким видом відпусток не передбачено. Йому не потрібно писати заяву про перенесення відпустки на наступний рік, а роботодавцю — видавати наказ.

Таку відпустку роботодавець надає за бажанням працівника, якщо є підстави, зазначені у статті 19 Закону України «Про відпустки» від 15.11.1996 № 504/96-ВР (далі — Закон про відпустки).

Законодавство **не передбачає строку давності**, після якого працівник втрачає право на відпустку на дітей. Тож, якщо працівник не використав цю відпустку за минулий рік або за кілька попередніх років, то він має право її використати. У разі звільнення, незалежно від підстав, йому виплачують компенсацію за всі невикористані відпустки відповідно до статті 24 Закону про відпустки.

Аналогічну думку висловило Мінсоцполітики в листі від 05.08.2016 № 435/13/116-16.

Додаткова відпустка на дітей 2022: розрахунок

Одинока мати, яка має двох дітей віком 3 та 5 років, написала заяву на відпустку з 16.05.2022 р. на 17 днів. Відпустка надана з 16.05.2022 р. по 02.06.2022 р. До оплати 17 днів. Розрахунковий період травень 2021-квітень 2022 р. Зарплата за цей період — 175000 грн.

Рахуємо:

середня зарплата за 1 день: 175000/(365-10) = 492,96 грн (у розрахунковому періоді всі святково-неробочі дні після 24.03.2022 вважаються звичайними. а саме 24.04);

сума відпускних: 492,96×17 = 8380,32 грн.

Якщо разом з відпусткою на дитину працівниця бере й щорічну відпустку, то повторно розраховувати середньоденну зарплату не потрібно — для обох відпусток береться та ж сама середня.

Відпустка для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку

Ст 179 кзпп і ст 18 з про відпустки надають право жінці після «декретної» відпустки піти у відпустку для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку. Це соціальна відпустка. За бажанням жінки вона може бути надана їй повністю або частково в межах установленого періоду. Працівниця може неодноразово переривати цю відпустку, приступати до роботи, а потім знову оформляти відпустку, якщо виникла така необхідність.

Відпустка для догляду за дитиною до досягнення нею шестирічного віку

Після закінчення відпустки для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку працівниця може оформити відпустку для догляду за дитиною до 6 років. Ця відпустка не надається особі в обов'язковому порядку, а лише у випадку, коли дитина потребує додаткового домашнього догляду.

Відповідно до частини четвертої та частини шостої статті 179 Кодексу законів про працю України (далі - КЗпП України), а також частини другої-третьої статті 18 Закону України «Про відпустки» підприємство, установа, організація за рахунок власних коштів може надавати одному з батьків дитини відпустку без збереження заробітної плати для догляду за дитиною більшої тривалості. ніж до досягнення дитиною трирічного віку. Це право, а не обов'язок роботодавця.

При цьому довідку лікарсько-консультаційної комісії про те, що дитина потребує домашнього догляду, надавати не обов'язково.

Порядок надання такої відпустки необхідно прописати в колективному договорі.

Ця відпустка може бути використана повністю або частинами також бабою, дідом чи іншими родичами, які фактично доглядають за дитиною, або особою, яка усиновила чи взяла під опіку дитину, одним із прийомних батьків чи батьків-вихователів.

Відпустка без збереження заробітної плати (частини третя та шоста статті 179 цього Кодексу) зараховуються як до загального, так і до безперервного стажу роботи і до стажу роботи за спеціальністю. Час відпусток, зазначених у цій статті, до стажу роботи, що дає право на щорічну відпустку, не зараховується (частина друга статті 181 КЗпП України).

Також відпустка без збереження заробітної плати надається в обов'язковому **порядку також більшої тривалості**, а саме відповідно до пункту 3 частини першої статті 25 Закону України "Про відпустки" в разі

якщо дитина **хвора на цукровий діабет І типу** (інсулінозалежний) або якщо дитина, якій не встановлено інвалідність, хвора на тяжке перинатальне ураження нервової системи, тяжку вроджену ваду розвитку, рідкісне орфанне захворювання, онкологічне, онкогематологічне захворювання, дитячий церебральний параліч, тяжкий психічний розлад, гостре або хронічне захворювання нирок IV ступеня, - не більш як до досягнення дитиною **шістнадцятирічного віку,** а якщо дитині встановлено категорію "дитина з інвалідністю підгрупи А" або дитина, якій не встановлено інвалідність, отримала тяжку травму, потребує трансплантації органу, потребує паліативної допомоги - до досягнення дитиною **вісімнадцятирічного** віку**.**

Уряд збільшив розмір тимчасової державної допомоги для дітей

Кабмін вніс зміни до Порядку призначення та виплати тимчасової державної допомоги дітям, батьки яких ухиляються від сплати аліментів, не мають можливості утримувати дитину або місце проживання їх невідоме, затвердженого постановою КМУ від 22.02.2006 № 189. Зміни ухвалені для виконання Закону України «Про внесення змін до Сімейного кодексу України щодо збільшення мінімального розміру аліментів, що стягуються на дитину з інших членів сім'ї та родичів, та запровадження мінімального розміру тимчасової державної допомоги дітям, батьки яких ухиляються від сплати аліментів» від 26.01.2022 № 2008-IX.

Уряд визначив, що тимчасова державна допомога призначатиметься з урахуванням матеріального стану сім'ї, у якій виховується дитина, в розмірі, що дорівнює різниці між 100% прожиткового мінімуму для дитини відповідного віку та середньомісячним сукупним доходом сім'ї в розрахунку на одну особу за попередні шість місяців, але не менше 50 відсотків прожиткового мінімуму для дитини відповідного віку. Максимальний розмір тимчасової допомоги для дітей віком до 6 років становитиме 2100 грн, для дітей віком від 6 до 18 років — 2618 грн.

Також буде проведено з 1 січня 2022 року перерахунок розміру тимчасової державної допомоги, яку виплатили в січні — травні 2022 року, із урахуванням виплачених сум цієї допомоги.

Підготувала завідувач відділу соціально-економічного захисту працівників Подгорець В.В.
Тел. 0676544235